

Arşiv

Ekim Devrimi hatıraları¹

7 Kasım 1920’de “Ekim Devriminin Petersburg Katılımcılarının Toplantısı” Moskova’da gerçekleştirildi. Toplantının stenografik kaydı 1922 Ekiminde, devrimin yıldönümünde, “Ekim Devrimi Tarihi Komisyonu”nun resmi dergisi *Proletarskaya Revolyutsya*, No. 10’da yayınlandı.

Toplantının amacı devrimin başaktörlerinin meydana gelen olağanüstü olaylara ilişkin anılarını aktarmalarını sağlamaktı. Ekimden hemen önce ve hemen sonraki dönemlerde kimse karar ya da konuşmaların stenografisini tutmayı, ya da vakit bulup tarihe malzeme bırakmayı düşünmemişti. Ancak iç savaşın bitmesinden sonradır ki, yapılanların sonuçlarını, taktiklerin nasıl geliştiğini, fikirlerin nasıl geliştiğini elbette sırf tarihçilik niyetiyle değil, öncelikle devrimci eğitim amacıyla kayda geçirmek mümkün oldu. Özellikle de Ekim ayaklanmasının koşulları uzun zaman karanlıkta kaldı, aydınlatılmayı bekledi. İşte toplantı bu amaçla gerçekleştirilmişti.

Katılanlar arasında Olminskiy, Kobosev, Smirnov-Deiman, Bogolepov, Kozmin, Koslovski, Losovskiy, Sadovskiy, Trotskiy, Bonç-Bruyeviç, Trotskaya, Podvoiskiy, Elizarova (Lenin’in kızkardeşi), Lezhava, Krasikov, Demian-Bedny bulunmaktaydı. Bu isimler önemlidir. Toplantı sırasında ¹ *The New International*, January 1938. Bu belge Evren Asena tarafından Türkçe’ye çevrilmiş ve yayına hazırlanmıştır.

Trotsky'ye bir dizi meseleyi aydınlatmak için başvuruldu. Burada onun hatıralarının bir kısmını yayınıyoruz.

Vicdan sahibi okurlar 1922'de resmi bir dergide yayınlanmış, ancak 1920'de kayda geçirilmiş bu konuşmalarda Trotsky'in 1923'de ve 1924'de söylediği ve bugün de söylemeye devam ettiği şeyleri 1922'de, Lenin'in yaşadığı sırada da söylediğini görerek çarpılacaklardır. Ama 1920'de ya da 1922'de kendisine yönelik hiçbir eleştiri sözkonusu değil ve söyledikleri tarihsel gerçekler olarak kabul görünürken, bunların bugün tekrarlanması Trotsky'in versiyonunun karşı-devrimci fikirlerle bezeli olduğunu keşfetmek için Lenin'in ölümünü sabırla beklemiş Stalinist basının küfür ve iftiralarına maruz kalmak için yeterlidir. (**The New International**, Ocak 1938 Notu)

Trotsky: Hatırladıklarım askerî seksiyonun oturumuyla başlayayım (Hangisi olduğunu tam hatırlayamıyorum, askerî seksiyonun prezidyumu muydu, yoksa Petersburg Sovyeti Yürütme Komitesinininki mi?)

Bu oturum esnasında bölge askerî personel dairesinin Petersburg garnizonundaki alayların yaklaşık üçte birinin cepheye yollanmasını istediği haberi geldi. Herhalde Yürütücü komitenin bir oturumuydu, sol Sosyal Devrimci **Verba** oradaydı, bizden de **Mekhonoşin** ve **Sadovski**.

Haberler alınır alınmaz bunu aramızda değerlendirmeye başladık ve sözkonusu olanın en devrimci, en Bolşevik birliklerin yerlerinin değiştirilmesi olduğuna karar verdik. Bu yüzden de mühim olan, silahlı ayaklanmanın gerekliliğine zaten daha önce karar verilmiş olduğundan, bu değişiklikten en üst derecede yararlanmaktı. Savaşın gerektirdiklerini göğüsleyebileceğimiz kanısındaydık, ancak öncelikle bu olayın arkasında bir **Kornilov** hilesinin yatmadığından emin olmamız gerekiyordu. Bu yüzden de, olan biteni askerî bir noktadan değerlendirip sözkonusu olanın gerçekten cephenin gereklilikleri mi yoksa politik bir stratejinin yürürlüğe konması mı olduğunu soruşturabilecek özel bir örgütlenmenin oluşturulmasına yönelik bir karar taslağı hazırlanmasına karar verildi.

Askerî seksiyon garnizonun politik organıydı; böyle bir işe uygun değildi. Bu yüzden söylediğim soruşturmayı gerçekleştirmek üzere bir tür karşı-personel dairesi kurduk; bu tam anlamıyla militer bir örgüttü.

Bunun üzerine Menşevikler özel örgütlenmemizin Petersburg askerî bölgesinin personel dairesiyle ilişkimizi kestiğimiz anlamına gelip gelmediğini sordular. Olumsuz yanıt verdik ve personel dairesindeki temsilcimizi muhafaza edeceğimizi söyledik.

Bu oturumda sol sosyal devrimci **Lazimir** bulunuyordu, ordu komiserliğinde çalışmış genç bir yoldaş (sonradan güney cephesinde öldü). Bir sö-

zümüzle harekete geçmeye hazır sol sosyal devrimcilerden biriydi. Oturum esnasında o bizi destekledi, biz de ona yaslandık². Böylece Askeri Devrimci Komitenin (Revolutionary War Committee) oluşturulma fikri bizden değil de sol Sosyal Devrimcilerden gelmiş gibi oldu. Politik konularda deneyimli eski tüfek Menşevikler bunun silahlı ayaklanmanın örgütlenmesinden başka bir anlamı olmadığını söylemeye başladılar.

Bunların içinde iyi tanınan bir eski tüfek vardı; onların Merkezi Komitesinin eski bir üyesi, bize olan garezini ortaya çıkaran bir Menşevik. Özetlersem, Lazimir'e Askeri Devrimci Komiteye dair bir plan taslağı hazırlamasını önerdik, o da bunu kabul etti. Söz konusu olanın bir komplo olduğunun farkında mıydı, yoksa sol Sosyal Devrimcilerin amorf devrimci hissiyatını mı yansıtıyordu? Bilmiyorum. Daha çok ikinci ihtimali düşünmeye eğilimliyim. Ne olursa olsun, görevi aldı; diğer sol Sosyal Devrimcilerse bekleyip kuşkulanmayı tercih ettiler, ancak onu da işinden alıkoymadılar. Taslağı hazırladığında ayaklanmacı niteliğini gizleyecek şekilde üzerinde oynadık. Ertesi akşam taslak Petersburg Sovyetine sunuldu ve kabul edildi.

Devrimci Savaş Komitesinin kurulması Bolşeviklerin askeri örgütünün fikriydi.1917 Eylül'ünde, askeri örgüt silahlı ayaklanmanın örgütlenmesini tartışırken, ayaklanmayı yönetecek parti harici bir Sovyet organizmasının meydana getirilmesinin gerekli olduğu kanısına varmıştı. Yoldaş Lenin'i bu karardan haberdar ettim. Zaman tam bizim lehimize idi. **Rakhialar**'dan birinin dairesinde, ya da **Rakhia**'nın bulunduğu bir dairede **M. I. Kalinin**'in de katıldığı bir Merkezi Komite oturumu gerçekleştirildi (ayaklanma gününün Merkezi Komite tarafından kararlaştırıldığını söylerken kesinlikle yanıldım; ayaklanmanın gerçekleşeceğinden kimsenin şüphesi yoktu ama bu konunun tartışılması ancak Askeri Devrimci Komitenin oluşumundan sonraydı). Bu oturumda sorunu tartıştık ve olgulardan hareketle, garnizonun yerinin değiştirilmesi kadar önemli bir hadise çatışmayı artık inkar edilemez bir devrim noktasına taşıyorsa, o halde bu durumun bize belli bir devrim tarzını saptamakta yardımcı olabileceği sonucuna vardık; bizse planımızı devrimi basit bir gizli ayaklanma ile gerçekleştireceğimiz üzerine kurmuştuk.

Bu fikir doğal olarak tutuldu, çünkü garnizonun büyük kısmı bizim tarafımıza kazanılmıştı, bunun ayırında olmak gerekiyordu. Bizse o sıralarda

2 Devrimci Marksizmin Notu: Okurların takip edilmesi açısından kolaylık sağlayacağı düşüncesiyle ilgili bölümün Isaac Deutscher'in Troçki biyografisinde denk geldiği kısmı aktarmayı uygun gördük: "Aynı gün Sovyet Yürütme Kurulu'nun bir toplantısında Askeri Devrimci Komite kuruldu. İhtilalin en yüksek organı olan bu komitenin görevi, o sırada kentin savunma sorumluluğunu Sovyet adına yüklenmekti. Böyle bir komitenin kurulmasını, Sol Sosyal Devrimcilerden on sekiz yaşında Lazimir adında bir delikanlı teklif etmişti. Teklifinin nerelere kadar gideceğinden haberi yoktu" (Isaac Deutscher ,Troçki, Cilt I; Çev. Rasih Güran, Ağaoğlu Yayınevi, 1969, s.353-353).

durumu salt askeri temeldeki büyük bir çatışmaya müdahale etmek olarak kavriyorduk. Belki buradakilerin arasında bu konuya ilişkin Merkez Komitesi kararının tarihini hatırlayan vardır? Ekimin başında olmalıydı, 10’unda ya da daha önce.

Podvoiskiy: 9’undaydı, ya da biraz daha geç, 12’sinde.³

Trotsky: Hayır, çünkü Sovyetlerin İkinci Kongresinin 25’inde yapılması kararlaştırılmıştı. Ayaklanmanın da 25’inde gerçekleştirilmesine karar verdiğimizizi söyledim ama sonra bu tarih hayli uzak gözükmeye başladı.

Kozmin: 18’inde **Martov** sormuştu: “Nedir bu Askeri Devrimci Komite?” Ve sen de başka bir soruyla yanıt vermiştin: “Martov’a bizi bu şekilde sorgulama hakkını kim verdi?”

Trotsky: Bu doğru. Ancak [Askeri Devrimci] Komitenin oluşturulmasına prensipte karar veren Yürütme Komitesi oturumunun Merkez Komitesinin nihai kararını verdiği oturumdan bile önce olduğunda ısrarlıyım; eğer Merkez Komitesinin oturumu senin söylediğin gibi 10’unda ya da 12’sinde ise, karar 7’sinde alınmış olabilir. Bu yalnızca bir kestirim. Askeri [Devrimci] Komiteye gelirsek; eğer bileşimini söylemem istenseydi, karşılığında beni ölüm bile bekliyor olsa söylemem olanaklı olmazdı – her ne kadar benim rolüm hayli önemli olsa da. Ancak bu olay üç partinin oluşturduğu bir blokun eseridir ve çok kısa özetlenecek olursa, her bir parti adamlarını vermiştir, yorulanlar yenilerle değiştirilmiştir, bu yüzden resmi üyelerinin isimlerini tek tek söylemek çok güçtür. İsimler gazetelerden yola çıkarak belirlenebilir. Yoldaş **Joffe** resmen üye miydi?

Bir ses: Üyeydi

Trotsky: Peki **Uritski**? Bir alay iş yapmıştı.

Podvoiskiy: **Unschlicht** devrimden sonra öne çıktı.

Trotsky: **Lazimir** çok iş yaptı.

Kozmin: 18 Ekim’den sonra Konseyin çok uzun oturumları olduğunu hatırlıyorum ve sen hep silah dağıtımına ilişkin talimat vermekteydin. Belki biraz tüm bunlardan, her şeyin nasıl yapıldığından bahsedebilirsin.

Trotsky: Silahlara gelince; her şey şöyle gitti. Silahların temin edildiği ilk kaynak Siestrorietsk fabrikasıydı. Bir işçi delegasyonu gelip silahlara ihtiyaçları olduğunu söylediğinde şöyle söyledim: “Ama cephanelik bizim elimizde değil.” Onlar da şöyle yanıtladı: “Siestrorietsk fabrikasına gittik”. “Yani?”. Dediler ki, “eğer Sovyet emrederse veririz”. Bu ilk deneyimdi. 5000

3 Tarihsel toplantı ancak 10 Ekim’de, yani Askeri Devrimci Komite kurulduğunun ertesi günü yapıldı (Deutscher, agy., s.354).

tüfek için emir verdim ve o gün [işçiler tarafından] teslim alındılar⁴. Bütün burjuva gazeteleri yazdı bunu. *Novoye Vremyanın* bundan nasıl bahsettiğini, hem de belki bir başyazıda bahsettiğini çok iyi hatırlıyorum. Ve tek başına bu gerçek silahlar konusunda vereceğimiz emirleri meşrulaştırmış oldu. Sonra her şey artan hızda cereyan etti. Devrimden sonra biz, yani Askeri Devrimci Komite, bütün askeri kurumlara, bütün garnizonlardaki taburlara ve silahlara sahip bütün komiserliklere komiser atamaya başladığımızda, komiserlerimiz askeri örgütü partiye naklettiler ve silahların idaresi doğrudan bizim elimize geçti.

Çok önemli olmasa da resim gibi hatırladığım bir hadise var. Smolny’de kendimizi askeri bakımdan örgütlemeye çalıştığımız bir sıradaydı. Faaliyetine ilişkin talimatları **Kerensky**’nin belirlediği makineli tüfek müfrezesi pek işe yarayacak gibi görünmüyordu; yine de makineli tüfekçiler devrim esnasında Bolşevik oldular. **Grekov** o sırada Smolny’nin kumandanıydı. Sendikalist bir Sosyal Devrimci olarak tanınmıştı ve Bolşeviklerin iktidarında sıkça hapse atılmıştı. O sıralar bize çok husumeti vardı. Peter ve Paul kalesindeki, yalnızca zafere değil neredeyse hiçbir dirençle karşılaşmaksızın zafere yürüdüğümüze ikna olduğum bir toplantıdan sonra beni arabasıyla bırakan **Grekov** şöyle demişti: “Şüphesiz bir darbe yapabilirsiniz; ama çok uzun sürmeyecektir, ezileceksiniz”. O bizle devam etmek istememişti. Ama müfreme kumandanı bana geldi ve şöyle dedi: “Seninleyiz”

Ama ne zaman ki makineli tüfekleri incelemeye başladık; gördük ki tümü de işlemez halde. Askerlerse tamamıyla tükenmiş ve savaşamayacak durumdaydı. Smolny’ye bir miktar makineli tüfekçi almaya karar verdik. Bu makineli tüfekçi grubu ancak 25’in şafak vaktinde gelebildi. Smolny’de ihmal edilebilir sayıda Menşevik ve Sosyal Devrimci de vardı. Gün başladığında daha hiçbirimiz uyumamıştık. Sabahın erken vakti, hava puslu, herkesin sinirleri gergin ve birden koridorda makineli tüfeklerin sesi: rrrrrrrrrrrr..... Menşevikler bet beniz atmış, endişeyle birbirlerine baktılar. En ufak bir gürültünün alarına geçmeye neden olacağı zamanlar. Ve koridorlarda ayak sesleri, hareketlilik. Menşevikler Smolny’dern canlarını zor attılar.

Ayın 25’inde Sovyetlerin İkinci Kongresi açılışını yaptı. İşte o zaman **Dan** ve **Skobelev** Smolny’ye geldiler ve doğrudan **Vladimir İlyiç**’le benim kaldığım odaya girdiler. Skobelev boğazı ağrıyormuş gibi bir mendile sarınmıştı, kocaman gözlükler takmıştı, başında da eski püskü bir şapka vardı, tuhaf görünüyordu. Ama keskin gözlere sahip olan Dan dikkatlice etrafa baktı ve bizi fark edince dirseğiyle Skobelev’i dürterek göz kırptı, sonra da geri

4 Troçki aynı gün askeri silah depolarına bir emir vermiş ve Kızıl Muhafızlara 5,000 tüfeğin dağıtılmasını emretmiştir. Aslında bu emirle, Askeri Devrimci Komite kararlarına garnizonların uyup uymayacağını deniyordu: Garnizonlar verilen emre uymuşlardı (Deutscher, agy. , s.355).

döndü. Vladimir İlyiç de beni dirseğiyle dürttü ve “Namussuzlar bizi tanıdılar” dedi.

Askeri Devrimci Komiteyle askeri bölge personel dairesi arasındaki ince oyunu sürdürdük. Askeri seksiyonla garnizon arasında herhangi bir sürtüşme olmasın diye komiserlerle ne tür bir ilişkinin tesis edilmesi gerektiğini tartıştık. Kendi komiserlerinin askeri bölgenin de komiseri olması önerisini kabul ettiler. Alaylara kendi komiserlerimizin atanması böylece onları rahatsız etmedi, onlar kendi komiserlerine itaat ediyor olacaktı.

Podvoiskiy: **Zinoviev** ve **Kamenev**’in ayaklanmaya karşı çıktıkları oturum 13’ündeydi.

Trotskiy: Bu oturum Menşevik **Sukhanov**’un dairesinde gerçekleşti. 14’ü gecesiydi. Ama bir dakika yoldaşlar; eğer öyle olsa Sovyet Kongresi ile **Martov**’un konuştuğu oturum arasında çok kısa zaman kalmış oluyor. Hayır, daha önceydi. Sosyal Devrimcilerin askeri personel dairesinden gelip üç birliğin yollanma emrini aldıklarını haber vermeleri Yürütme Komitesi esnasında olmalı. Ya da askeri seksiyonun Yürütme Komitesi miydi?

Sadovskiy: Bence Prezidyum olmalı. **Zavadye**’nin divan başkanı olduğu bir oturum vardı.

Trotskiy: Sorumlu militanların oturumuna ben katılmadım. Benim yoldaş Lenin’le katıldığım ön toplantıydı; **Zinovyev** ve **Kalinin** de gelmişlerdi. **Kalinin** işçilerin ayaklanmaya hazır olup olmadıkları sorusuna olumlu yanıt vermiş, fırsatın elden kaçmasına izin vermememiz gerektiğini söylemişti. **Vladimir İlyiç**’le konuşmaysa daha çok ayaklanmanın başlatılması gereken an (moment) üzerineydi. Ayaklanmanın başlamasına dek belli bir süre kararlaştırıldı, askeri ayaklanma planı garnizonun nakli dahil her olayı kullanarak gerçekleştirilecekti. Finlandiya’dan gelmiş olan Vladimir İlyiç için olup bitmekte olanlar yeterince berrak değildi; bu yüzden de yalnızca tartışma oldu. Bu oturumsa sorumlu militanların toplantısından sonra **Sukhanov**’un dairesinde gerçekleşti. Hazır bulunanlar: **Lenin**, **Zinoviev**, **Kamenev**, **Lomov**, **Yakovleva**, **Sverdlov**. Moskova’dan **Oppokov**. **Nogin** sanırım orada değildi; **Rykov** da öyle. **Stalin** oradaydı; sanırım **Şaumyan** da. Hiç vakit yitirilmedi. Sadece oylama yapıldı.

Tartışmalar ilkeler üzerineydi ve ayaklanmaya karşı olan yoldaşların sayısı umulabileceğinden fazlaydı. Akıl yürütmelerinde Sovyetlerin iktidarını reddetme noktasına kadar gittiler. İtirazları gelip şu noktaya dayanıyordu: silahlı ayaklanma bir yere kadar işe yarayabilir, ama ya sonra? Sonra ekonomik-toplumsal sebeplerle tutunamayacağız vb. Bir anlamda bu adamakıllı bir tartışmaydı. Temmuz günleriyle koşutluklar çizildi; denildi ki kitleler sokağa gelmeyebilir, biz de geri çekilmek zorunda kalırız. Diğer akıl yürütmelerin

arasında, yiyecek sorununu asla çözemeyeceğimiz, on beş günde batacağımız, Petersburg'un küçük bir ada olarak tecrit olacağı, demiryolu işçilerinin yürütme komitesinin ve uzmanların ve teknisyenlerin boğazımıza sarılacağı sıralanabilir. Tartışmalar çok ateşliydi, ama şimdi tüm akıl yürütmeleri anımsamakta zorluk çekiyorum. En çarpıcı olansa yoldaşlar, bu muhaliflerin, silahlı ayaklanma olasılığını bertaraf etmek için, tartışmanın harareti içinde, Sovyet iktidarını reddetme noktasına gelmiş olmalarıydı. Sorduk: "O zaman nedir sizin pozisyonunuz?" Yanıt verdiler: "Ajitasyona, propagandaya, kitlelere disiplin kazandırılmasına devam" – "Ya sonra?"⁵

Oyların nasıl dağıldığını şimdi hatırlamıyorum, ama beş ya da altı oy karşıt, dokuz oysa ayaklanma lehineydi.

Şüphesiz bu rakamların doğru olduklarına güvence veremem. Oturum bütün gece devam etti. Şafakta ayrıldık. Ben ve birkaç yoldaş kalıp uyuduk.

Ayaklanmaya ilişkin iki ince ayırım vardı. Bir yanda Petersburglular, yani Petersburg sovyetinde çalışmış olanlara göre ayaklanmanın kaderi garnizonun şehri terk ediyor olmasından doğan çatışmanın çözümüne bağlıydı. Vladimir İlyiç ayaklanmadan korkmadığı gibi gerçekleştirilmesinde ısrar da ediyordu ama onu sadece St. Petersburg'daki çatışmanın gelişimine bağlamak istemiyordu. Bu artık ince ayırım olmaktan çıkıp ayrı bir görüş, bakış açısı olmuştu. Bizimki Petersburg'un bakış açısıydı, Petersburg bu işi böyle, bu yolla yapacaktı. Ancak Lenin tüm ülkeyi kapsayacak genel bir ayaklanmanın bakış açısından hareket ediyor ve Petersburg garnizonunun ayaklanmasına o kadar büyük önem atfetmiyordu.

Ayaklanmanın tarihinin 15 Ekim olmasına karar verilmişti.⁶

Podvoiskiy: Sanırım oturum daha önce olmalı, yoksa bir gecikme olmuş olurdu.

Trotskiy: Sorumlu militanların toplantısı sorunun artık çözülmüş olduğu Merkezi Komite toplantısından kesinlikle sonraydı. **Zinoviev** ve **Kamenev**'e fikirlerini savunma izni verildiği zaman. Ama Merkez Komitesi o zaman zaten vermişti. Bundan şunu çıkarıyorum; Merkez komite toplantısı Ekim'in başında, 3'ünde olmalı, çünkü ayaklanma için son tarih olarak 15'i belirlenmişti. Tarihi kesinleştirmek konusunda bir ayrılık baş gösterdi. Askeri **Devrimci Komitenin** ayaklanma tarihi olarak Sovyet Kongresinin başlayacağı 5 Merkez komitesi bu "sessiz ayaklanma" sırasında önemli mahalli Bolşevik liderlerin de katılımıyla bir toplantı yaptı. Büyük bir gizlilik içinde Petrograd'a gelmiş olan Lenin ihtilal kararına konferansın uymasını ve Merkez Komitesinin hemen bir hareket çağrısı yayınlamasını teklif etti; ama ihtilal çağrısını parti değil Sovyet yaparsa halkın harekete geçeceğini ve çağrıya olumlu bir tepki vereceğini söyledi. (Deutscher , agy., s.355).

6 20 Ekim tarihi, büyük bir çekingenlikle, harekete geçme günü olarak tesbit edildi. (Deutscher, agy., s.356).

günü seçmek ve hazırlık yapmakla yükümlendirilmesinde ısrar etmişim. Bu çok fazla tartışmaya neden olmadı ama nihayetinde ayaklanmanın ya Ekim'in sonunda ya Kasım'ın başında gerçekleştirilmesine karar verildi.

Kozmin: Bu karar Bolşeviklerin ön-parlamentodan ayrılmasından önce mi, yoksa sonra mıydı?

Trotskiy: Sonraydı. Ne zaman ayrılınmıştı?

Podvoiskiy: Eylül'de.⁷

Trotskiy : Bolşevikler Ön-Parlamentodan ayrıldıktan sonra dedim, ama tam emin değilim. Her halukarda; karar Parlamento'ya girelim mi, yoksa girmeyelim mi sorusunun tartışıldığı fraksiyon toplantısından sonra alındı. Ben boykot yanlısıyım. **Rykov** benle aynı fikirde değildi. Finlandiya'da olan **Lenin**'den onun da boykottan yana olduğunu belirten bir mektubu sonradan aldık. Bundan sonra Merkez Komitesi en ince ayrıntıları kararlaştırmaya çalışan bir gayretin içine girdi. Parti çekirdekleri nezdinde, birlikler nezdinde, komiserler nezdinde ciddi bir kararsızlık olduğunu seziyorduk.....

7 Troçki 6 Ekimde başkentte bulunan bütün alaylardan gelmiş delegelerin önünde sovyetin askeri bölümüyle görüşmüş ve aşağıdaki karar suretini sunmuştur....Ertesi gün Troçki Parlamento-Öncesinin kürsüsünden alarm veriyor....Herkes konuşmacıya ağzına geleni söylüyor, ama Troçki Parlamento-Öncesinde artık son kez konuşmaktadır (Deutscher, agy., s.354).